

ERDÉLYI LEXIKON

Antalfy Endrének

Vicclapfigura lettem már ezzel a sok levélírással. Pedig az egyedüli lehetséges irodalmi forma – Erdélyben. Nagy egységes nyelvterületeken az stimulálja az író, hogy *nem tudja* kihez beszél: millió ismeretlenhez, s az optimizmus kéjeleghe benne, hogy tömegek lelkéből beszél. Ez aztán a (*a posteriori*) vagy igaz, vagy nem igaz, de *írás közben* van annyi haszna belőle, hogy százpercentsen adhatja önmagát.

Erdélyben az író, ahogy szoktam mondani, pofárul ismeri minden olvasóját, s még egyéb, ennél is rosszabb, tulajdonságairól. Írás közben: meghatározott nevekre, falukra, városokra, doktor lateinerekre, szerkesztőségekre, tanárookra, papokra, képviselőkre *kell* gondolnia, kereszt- és vezetéknevekre – s ez aztán vagy dacra, vagy komázásra, de mindenképpen regardokba csábítja, hát ezért. Hát ezért választok ki magamnak egy valakit. Úgy hogy nagyon kérlek: tolakodásnak ne vedd, kénytelen vagyok mindig – ha már tömegnek nem lehet – egy embernek írni, s akkor már olyant választani, akinek legalább – agorafóbiája nincsen.

(Mely bevezetéssel, azt hiszem, elegendőképpen teljesítettem azt a tartozó kötelességemet, hogy élet és lehetőségét vegyem bármely téged érhető, afféle gyanúsításnak, mintha tudnál erről a levélről, vagy akár csak ismerősek és elfogadottak volnának részedről azok a gondolatok, amiket közölni fogok. Nem. Csak tiszteletteljes invokáció ez, afféle „Szállok az úrhoz”.)

Amit tudsz az Erdélyi Lexikonról, annyi lehet, hogy *szerkesztésében* Téged is kértelek közreműködésre, s ami feltűnhetett Neked, annyi lehet, hogy: nagyon keveseket kértem ilyen szívességre. Csak ideiglenes rendszabály volt, önmagamat rendszabályoztam vele. Mert ez a Lexikon nem úgy gondoltatott el, hogy: „Annyi mindenféle lexikon van, miért ne lenne egy Erdélyi Lexikon is, amikor a közönség szereti az ilyen összefoglaló műveket, s bizonyára kíváncsian fog lapozgatni benne...”

Az a kíváncsiság, amelyre ez a lexikon épül, a magam kíváncsisága.

Amit, ha valaki rosszszisszemmel ellenem akarna szegezni, a vádját így szövegezhethé: „Olyan ember akar Erdélyi Lexikont csinálni, aki nem ismeri Erdélyt.”

Az igazság pedig az, hogy azt az Erdélyt, amelyikről *ma szó van*, amelyről ma politikában, irodalomban, közéletben, publicisztikában annyi szó esik – *senki sem ismeri*. Ha nem hangoznék túl transzcendentálisan, mondani merném, hogy maga Erdély nem ismeri *mai magát*, nem is volt ideje még önmagára ébrednie, önmagára éreznie, önmagára ismernie.

A sok összerendezetlen mozgás, ami látható; a sok felelőtlen, ingerült hang, ami hallható; a sok semmibe kapkodás; még több: nagyotmarkolás; gyanúsítás, sértődöttség, visszavonulás, indokolatlan előretörés; az erkölcsi és értelmi lelkiismeretlenség sikerei; értelem és erkölcs soha nem látott megaláztatása; kilencéves erőfeszítés, melynek fogható eredménye nincs; –alig hiszem, hogy csak bennem keltettek volna olthatatlan kíváncsiságot: önmagunk iránt.

Ha íróemberben kél fel ilyen kíváncsiság, akkor a gondolkodásának a formája fogja eldönteni, hogy kielégítésül milyen utat választ, s lesz a felfedező út eredménye: *regény, politikai esszé, dráma* vagy – szégyenlem kimondani – *Erdélyi Lexikon*.

De ha már túl vagyok a szégyenen, akkor semmi ok nincsen annak elhallgatására, ami egyébként úgy is kiderül: hogy az Erdélyről készülő lexikon nem lehet egyszerű adattár,

címjegyzék, életrajzgyűjtemény; a maga szűkre, alfabetikus formai nyűgében sem mondhat le *az egyéni látásról*, az egységes kompozícióról, a drámai sűrítésről, amely (inkább művészi) eszközöket dehogy is használja a felelőtlenség takarójául! Önmagát és olvasóját csalná meg az író, ha csak numerusokat adna, 'sz azt elvégre mostanig is tudtuk, hogy másfél millió élünk itt egy rakáson.

Optimizmus nélkül semmi nem megy. Nem is gondolnék Erdélyi Lexikon szerkesztésére, ha rendületlenül nem bízám benne, hogy ez a magunk seregszemléje és csatarendbe állítási kísérlete – magunk felé és mások felé – *erő benyomását fogja kelteni*. Leginkább persze – magunk felé várok tőle valamit. Szeretném, ha velem együtt bízna.

Repríz, 1927. 6. szám